

Exkurze mokřadními loukami Nízkého Jeseníku mezi Ondrášovem a Domašovem nad Bystřicí

Field trip to wet meadows between Ondrášov village and Domašov nad Bystřicí town

MICHAL HRONEŠ¹ & MARTIN DANČÁK²

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,

Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: michal.hrones@upol.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí,

Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: martin.dancak@upol.cz

Abstract: A field trip to the valley of the Bystřice river in the Nízký Jeseník hills (N Moravia, Czech Republic) took place on 12 June 2020. The trip started in the village of Ondrášov and ended in the town of Domašov nad Bystřicí and headed to the wet meadows that occur in the Bystřice River valley between the two municipalities. A number of rare species was seen during the trip, including *Aconitum variegatum*, *Asperugo procumbens*, *Carex disticha*, *Comarum palustre*, *Crepis mollis* subsp. *succisifolia*, *Dactylorhiza majalis*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Senecio paludosus*, *Stellaria palustris* and *Veronica scutellata*. In total, 160 taxa of vascular plants have been found during the trip.

Keywords: floristic data, vascular plants, wet meadows

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

V sobotu 12. června se uskutečnila druhá exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2021. Exkurzi vedli Martin Dančák a Michal Hroneš a zúčastnilo se jí devět zájemců ze všech koutů severní a střední Moravy. Trasa vedla nivou Bystřice od nádraží Moravský Beroun v místní části Ondrášov do Domašova nad Bystřicí. Celkem bylo zapsáno 160 taxonů cévnatých rostlin. Hlavním lákadlem byly populace na Moravě vzácného zábělníku bahenního (*Comarum palustre*), které se právě v tomto území vyskytují.

Navštívené území leží na rozhraní chladné a mírně teplé klimatické oblasti na kulmských horninách v centrální části fytochorionu 75 Jesenické podhůří nedaleko hranic oreofytního fytochorionu 78 Nízký Jeseník. Osou území je relativně široké údolí řeky Bystřice s plochou údolní nivou a několika meandry, které se u Domašova začíná výrazněji zahlubovat do kulmských hornin. Díky chladnému klimatu a podmáčení se v nivě vyvinuly mokřady a rašelinné louky, které byly ale z velké části přeměněny v relativně intenzivně obhospodařované louky a pastviny. Rozsáhlé části nivy dnes po přerušení hospodaření degradují. Na části luk se však začalo opět pást. Na přeplavovaných místech s vysokou hladinou podzemní vody nicméně místy stále zůstávají dobře vyvinuté porosty vysokých ostřic a rozvolněné vrbiny. V nich dosud rostou také vzácné a ohrožené druhy rostlin, včetně zábělníku bahenního, bazanovce kytkokvětého (*Lysimachia thyrsiflora*) a ptačince bahenního (*Stellaria palustris*). V okolí Domašova, v místech,

Obr. 1. Rozkvétající jedinec zábělníku bahenního (*Comarum palustre*) na podmáčené louce mezi Sedmi Dvory a Petrovickým mlýnem. – Obr. 2. Kamzičník rakouský (*Doronicum austriacum*) u Petrovického mlýna severně od Domašova. – Foto M. Hroneš (1), A. Uvírová (2)

kde se začíná údolí Bystřice zařezávat do paroviny Nízkého Jeseníku, se díky teplotní inverzi vyskytuje řada druhů, jejichž optimum se nachází v montánním a supramontánním stupni (viz dále).

Exkurzi jsme již tradičně započali sepsáním druhů v okolí železniční stanice. Na odstavných kolejích se vyskytovalo dobře vyvinuté společenstvo jarních terofytů, které však neskrývalo žádné překvapení v podobě vzácnějších druhů. Začali jsme se proto rychle přesouvat na první mokřadní louky v místní části Moravského Berouna Sedm Dvorů. Na převážně vypasených loukách jsme viděli pěkné kvetoucí porosty kosatce žlutého (*Iris pseudacorus*) a již odkvetlý prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*). Objevili jsme také puškvorec obecný (*Acorus calamus*) a několik vlhkomilných ostřic, např. ostřici prosovou (*Carex panicea*) a o. obecnou (*C. nigra*), které nás pak provázely po většinu cesty. Překvapení si pak pro nás přichystal čerstvě zrekonstruovaný násep mostu přes Bystřici v jižní části Sedmi Dvorů, který hostil společenstvo relativně teplomilných plevelů, jež jsou v oblasti Nízkého Jeseníku velmi vzácné. Zvlášť překvapivým byl především porost ostrolistu poléhavého (*Asperugo procumbens*). Na přilehlé podmáčené louce a vrbině jsme pozorovali bohatý porost bazanovce kytkokvětého a první rostliny ptačince bahenního. Na sousedící louce odchytil jeden z účastníků, David Rožek, zmiji.

Další mokřadní louky jsme místy po kolena ve vodě procházeli jižně od Sedmi Dvorů. Poprvé se zde objevil slibovaný zábělník bahenní (obr. 1). Zajímavé byly bohaté ostricové porosty s místy dominantní ostricí dvouřadou (*Carex disticha*) a o. štíhlou prostřední (*C. acuta* subsp. *intermedia*). Místy byly v porostech přítomny starček potoční (*Tephroseris crispa*) a kýchavice bílá Lobelova (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*). Na jednom zrašeliněném okraji rostla ve stínu vrby pětimužné (*Salix pentandra*) violka bahenní (*Viola palustris*). Na další louce poblíž soutoku Bystřice s Hrušovým potokem do seznamu zajímavých druhů přibyl rozrazil štítkovitý (*Veronica scutellata*) a pozorovali jsme zde také bohaté populace ptačince bahenního a zábělníku bahenního.

Druhové složení se začalo postupně měnit, čím víc jsme se blížili k Petrovickému mlýnu. Nejprve jsme na břehu Bystřice ověřili již dříve známou populaci starčku bahenního (*Senecio palustris*), a poté již začaly přibývat montánní prvky, např. oměj pestrý (*Aconitum variegatum*). Přímo v okolí Petrovického mlýna jsme zapsali řadu druhů s optimem v montánním stupni, např. kozlík výběžkatý bezolistý (*Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia*), žluťuchu orlíčkolistou (*Thalictrum aquilegiifolium*), škardu měkkou čertkusolistou (*Crepis mollis* subsp. *succisifolia*) a kamzičnick rakouský (*Doronicum austriacum*; obr. 2). Podobně tomu bylo i na přilehlém lesním svahu, kde rostla např. udatna lesní (*Aruncus dioicus*). Na šterkové cestě jsme pak našli několik jedinců nepůvodní mochny prostřední (*Potentilla intermedia*), která byla na místo pravděpodobně zavlečena se šterkem použitým na zpevnění.

V údolí Bystřice jsme se mohli znovu přesvědčit, že na loukách Nízkého Jeseníku můžeme, i přes jejich postupné zarůstání a degradaci, i dnes vidět celou řadu vzácných a ohrožených druhů a fragmenty typické, převážně mokřadní vegetace. Obnovení pastvy na části lučních porostů lze sledovat s mírným optimismem. Doufejme, že pastva nebude příliš intenzivní a přispěje k udržení druhové bohatosti tohoto zajímavého koutu Nízkého Jeseníku.

Použité zdroje

Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit

1. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Ondrášov, okolí železniční stanice Moravský Beroun, 49°47'02,4"N, 17°25'59,9"E, 535 m n. m.
2. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, vlhké louky a příkopy v obci, 49°46'51,3"N, 17°26'20,6"E – 49°46'25,4"N, 17°26'11,5"E, 520–530 m n. m.
3. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, násep mostu přes Bystřici na jižním okraji obce, 49°46'23,4"N, 17°26'07,4"E, 520 m n. m.
4. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, mokřadní louka a vrbina na pravém břehu Bystřice na jižním okraji obce, 49°46'23,6"N, 17°26'03,9"E, 520 m n. m.
5. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, mezofilní louka J obce, 49°46'17,6"N, 17°26'03,7"E – 49°46'05,4"N, 17°26'01,2"E, 520–530 m n. m.
6. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, komplex vlhkých luk na pravém břehu Bystřice J obce, 49°46'04,6"N, 17°25'55,8"E – 49°45'56,6"N, 17°25'36,8"E, 510–515 m n. m.
7. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, mezofilní louky na levém břehu Hrušového potoka před soutokem s Bystřicí, 49°45'55,4"N, 17°25'37,2"E – 49°45'49,6"N, 17°25'40,1"E, 510–513 m n. m.
8. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, vlhké louky na pravém břehu Bystřice mezi Hrušovým potokem a bezejmenným pravostranným přítokem Bystřice, 49°45'47,2"N, 17°25'38,7"E – 49°45'34,5"N, 17°25'27,5"E, 510 m n. m.
9. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Moravský Beroun (distr. Olomouc): Sedm Dvorů, levý břeh Bystřice poblíž betonové plochy na levé straně silnice Sedm Dvorů – Petrovický Mlýn, 49°45'30,4"N, 17°25'25,9"E, 507 m n. m.
10. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Hraničné Petrovice (distr. Olomouc): louky, rákosiny a křoviny na pravém břehu Bystřice v okolí Petrovického Mlýna, 49°45'26,1"N, 17°25'20,8"E – 49°45'06,9"N, 17°25'28,2"E, 503–508 m n. m.
11. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): lesní cesta a její okolí na levém břehu Bystřice mezi Petrovickým Mlýnem a obcí, 49°45'04,9"N, 17°25'32,6"E – 49°44'51,6"N, 17°26'13,6"E, 500–505 m n. m.
12. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): pravý břeh Bystřice v ulici U Bystřičky, 49°44'48,0"N, 17°26'29,8"E – 49°44'31,3"N, 17°26'46,9"E, 493–498 m n. m.

cévnaté rostliny

Aconitum variegatum (LC/C3): 9, 10; *Acorus calamus*: 2; *Alisma plantago-aquatica*: 6; *Allium schoenoprasum* (NT/C3): 4 (cult.); *Alnus incana*: 12; *Alopecurus aequalis*: 4; *Anemone nemorosa*: 7; *Anthemis arvensis*: 7; *Anthoxanthum odoratum*: 2; *Aquilegia vulgaris* (NT/C3): 4 (cult.); *Arabidopsis arenosa*: 1; *A. thaliana*: 1; *Arabis glabra*: 3, 11; *Arenaria serpyllifolia*: 11; *Aruncus dioicus* (LC/C4a): 11; *Asperugo procumbens* (NT/C3): 3;

Briza media: 2;

Calamagrostis canescens: 6, 10; *Callitriche cophocarpa*: 8 (OL); *Caltha palustris*: 2; *Cardamine amara* subsp. *amara*: 4; *Carex acuta* subsp. *acuta*: 2, 6; *C. acuta* subsp. *intermedia* (DD/C4b): 6 (OL); *C. canescens*: 4; *C. cf. curvata* (NT/C3): 8 (OL), 10; *C. disticha* (NT/C4a): 6; *C. echinata*: 6; *C. elongata*: 2, 6, 10; *C. hirta*: 2; *C. leporina*: 2; *C. nigra*: 2, 4; *C. pallescens*: 2; *C. panicea*: 2; *C. pilulifera*: 11; *C. rostrata*: 4, 6; *C. tomentosa*: 2; *C. vesicaria*: 2, 10; *C. vulpina*: 2, 10; *Cerastium arvense*: 5; *C. glomeratum*: 11; *C. glutinosum*: 1; *Chaerophyllum hirsutum*: 7; *Cirsium eriophorum* (LC/C3): 11; *C. oleraceum* × *rivulare* (*C. ×erucagineum*): 4; *C. palustre*: 6; *C. rivulare*: 2, 10; *Comarum palustre* (NT/C4a): 4, 6, 8, 10; *Crepis mollis* subsp. *succisifolia* (NT/C3): 10; *C. paludosa*: 6; *Cruciata verna*: 2; *Cynosurus cristatus*: 2; *Dactylorhiza majalis* (NT/C3): 2; *Descurainia sophia*: 3; *Deschampsia cespitosa*: 2; *Dianthus deltoides*: 5; *Doronicum austriacum* (LC/C4a): 2, 7, 11; *Dryopteris carthusiana*: 6; *Echium vulgare*: 1; *Epilobium angustifolium*: 11; *Equisetum fluviatile*: 2; *E. palustre*: 4; *E. sylvaticum*: 6; *Eriophorum angustifolium*: 2, 4, 6, 8; *Erophila verna*: 1; *Erysimum cheiranthoides*: 3; *Euphorbia dulcis*: 11; *Filipendula ulmaria*: 6; *Fumaria officinalis*: 3; *F. vaillantii*: 3; *Galeobdolon luteum*: 11; *Galium boreale* (LC/C4a): 8; *G. rivale* (LC/C4a): 4, 6; *Genista germanica*: 11; *G. tinctoria*: 5, 11; *Geranium dissectum*: 11; *G. palustre*: 9, 10; *G. pusillum*: 1; *Geum rivale*: 7, 10; *Glyceria fluitans*: 2; *Hypericum tetrapterum*: 8; *Iris pseudacorus*: 2; *Juncus filiformis*: 4; *Lonicera nigra*: 11; *L. xylosteum*: 11; *Lotus pedunculatus*: 4, 6; *Lunaria rediviva* (LC/C4a): 11; *Lupinus polyphyllus*: 11; *Luzula campestris*: 5; *Lychnis flos-cuculi*: 2; *Lysimachia thyrsiflora* (NT/C3): 4, 6; *L. vulgaris*: 4; *Malva moschata*: 2; *Melampyrum nemorosum*: 8; *Melica nutans*: 11; *Microrrhinum minus*: 1; *Myosotis nemorosa*: 2; *M. palustris* agg.: 6; *M. ramosissima*: 1; *M. stricta*: 1; *Persicaria amphibia*: 6; *Phalaris arundinacea*: 6, 9; *Phragmites australis*: 10; *Pilosella officinarum*: 12; *Poa compressa*: 12; *Polygonatum verticillatum*: 11; *Potentilla argentea*: 11; *P. intermedia*: 11 (OL); *Prenanthes purpurea*: 11; *Prunus padus* subsp. *padus*: 7; *Pteridium aquilinum*: 8; *Ranunculus acris*: 2; *R. auricomus* agg.: 4; *R. flammula*: 2; *R. cf. peltatus* (OL): 12; *R. repens*: 2; *Reynoutria ×bohemica*: 12; *Rhinanthus minor*: 7, 10; *Rosa pendulina*: 11; *Rumex acetosella*: 5; *Rumex aquaticus*: 4, 10; *Salix aurita*: 6; *S. cinerea*: 6; *S. euxina*: 9; *S. pentandra* (NT/C4a): 6, 9; *S. triandra*: 4; *S. viminalis*: 9; *Sambucus racemosa*: 9; *Sanguisorba officinalis*: 6; *Scirpus sylvaticus*: 2; *Scorzoneroideis autumnalis*: 7; *Scutellaria galericulata*: 4, 6; *Securigera varia*: 11; *Sedum acre*: 12; *Senecio jacobaea*: 12; *S. paludosus* (EN/C1): 9; *S. vernalis*: 1; *Silene dioica*: 2; *Sparganium erectum*: 6; *Stellaria alsine*: 7; *S. graminea*: 2; *S. holostea*: 11; *S. nemorum*: 4; *S. palustris* (VU/C2): 4, 6, 8; *Symphytum officinale*: 9; *Tephrosieris crispa* (LC/C4a): 6; *Thalictrum aquilegiifolium*: 10; *Tragopogon pratensis*: 2; *Trifolium medium*: 11; *Trisetum flavescens*: 2; *Typha latifolia*: 10; *Urtica dioica*: 9; *Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia* (LC/C4a): 3, 10; *Veratrum album* subsp. *lobelianum* (LC/C4a): 4, 6, 10; *Veronica arvensis*: 1; *V. beccabunga*: 2; *V. scutellata* (LC/C4a): 8; *Viburnum opulus*: 2; *Viola arvensis*: 1; *V. palustris*: 6; *Viscaria vulgaris*: 5.